

- Л93 Людське співтовариство: актуальні питання наукових досліджень:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 14-15 лютого 2020 року) – Дніпро: НО «Відкрите суспільство», 2020. – 112 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 316.32:001.8(063)

© Автори статей, 2020
© Наукове об'єднання «Відкрите суспільство», 2020

НАПРЯМ 1. ІСТОРИЧНІ НАУКИ: ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

ВИСВІТЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ НАФТОВОГО
БОРИСЛАВА ХХІ СТ. ВІТЧИЗНЯНИМИ ЗМІ

Білоус Л. В. 5

ПРОБЛЕМА «УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА В ДОБУ МОДЕРНІЗАЦІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (1861–1914 РР.)»

Патенко Т. В. 9

ПОДІЛЬСЬКИЙ ПЕРІОД В ЖИТТІ
ТА ДІЯЛЬНОСТІ В. ОТАМАНОВСЬКОГО

Стадник О. О., Кузьмінець Н. П. 14

ТЕМАТИЧНИЙ СПЕКТР ДОСЛІДЖЕНЬ УКРАЇНЬСЬКОЇ
РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РОКІВ

Хоменко В. Р. 20

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ ГАЛИЧИНИ
(КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

Шеремета О. М., Вановська І. М. 25

НАПРЯМ 2. СУЧАСНА СОЦІОЛОГІЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ПРОБЛЕМИ ПОЛІПШЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ГРОМАДЯН
У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Глазунов С. В., Чуйко А. Ю. 32

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Малашкевич Т. Ю. 36

ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР ЯК ПІДҐРУНТЯ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОГО МІСТА

Радіонова Л. О. 41

НАПРЯМ 3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

ПРИКЛАДНИЙ ПОСТМОДЕРНІЗМ ФЕЛІКСА ГВАТАРІ

Алексєєва К. І. 44

АЛЕКСАНДРА ГЕЙШТОРА	49
Богачева Ю. А.	
МІСТИКО-ЕЗОТЕРИЧНА ФІЛОСОФІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: ОСНОВНА ПРОБЛЕМАТИКА ТА ВЕКТОРИ СПРЯМОВАНOSTІ	
Василенко К. В.	55
М. ФУКО: КЛЮЧЕВІ ПОНЯТТЯ РАЗВИТТЯ ТЕМИ «ЗАБОТЫ О СЕБЕ»	
Ивченко А. С.	59
СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ САМОТНОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	
Малімон В. І.	63
СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА У ВИМІРІ ФІЛОСОФІЇ	
Шпак В. В., Петінова О. Б.	69

НАПРЯМ 4. ПОЛІТОЛОГІЯ: СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

УГОРСЬКА ЕТНІЧНА ГРОМАДА ЗАКАРПАТТЯ У КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	
Зан М. П.	74
ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ БЛИЗЬКОСХІДНОГО РЕГІОНУ	
Пархомчук А. Д.	80
СУБ'ЄКТИ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ САМООРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	
Рибачук О. М.	87
МІСЦЕ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР	
Хар О. Ю.	95
ЛІДЕРИ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ	
Шабанов М. О.	100
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІТИЧНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ	
Ясьмо О. В.	106

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

ВИСВІТЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ НАФТОВОГО БОРИСЛАВА ХХІ СТ. ВІТЧИЗНЯНИМИ ЗМІ

БІЛОУС Л. В.

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри суспільних наук

Івано-Франківський національний технічний

університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Нафтогазова справа Дрогобицько-Бориславського промислового району, що розташований у південно-західній Галичині, найтісніше пов'язана з містечком Борислав на Львівщині, яке колись називали нафтовою столицею України, Галицькою Каліфорнією, Австрійською Сицилією, Карпатською Оклахомою через великі запаси нафти і газу та за кількістю пробурених тут (понад дві тисячі) за всю його історію нафтових, газових і пошуково-озокеритових свердловин. Проте багата на вуглеводні земля виступає сьогодні чи не основною проблемою Борислава, яка акумулювала в собі складні екологічні наслідки довготривалого нафтогазовидобутку на території Бориславського родовища. Певною мірою ми дізнаємось про це з численних матеріалів вітчизняних засобів масової інформації.

Унікальність м. Борислав полягає в тому, що воно безпосередньо розташоване на місці промислового видобування нафти й озокериту. Понад півторастолітній видобуток вуглеводневої сировини призвів до негативного впливу на екологічний стан усіх складових природного середовища: атмосферного повітря,

УГОРСЬКА ЕТНІЧНА ГРОМАДА ЗАКАРПАТТЯ У КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

ЗАН М. П.

*кандидат історичних наук, доцент,
докторант кафедри політології і державного управління
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Угорці є представниками найбільш чисельної етнічної меншини в Закарпатській області (12,1%). Вони – автохтонні жителі низинної території Закарпаття й найбільш чисельно представлені у Берегівському (76,15%), Ужгородському (33,36%), Виноградівському (26,17%) та Мукачівському (12,69%) районах. Компактне зосередження угорськомовного населення об'єктивно детермінує формування об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) переважно у сільській місцевості прикордонної зони Закарпаття. Водночас крім фінансово-господарських питань, які потребують перманентного вирішення на місцях, ці громади репрезентують додатковий, етнічно-чутливий чинник захисту прав меншин, що гарантовано Конституцією та Законом України «Про національні меншини в Україні».

У поєднанні з контроверсійним реформуванням мовної та освітньої політики впродовж останніх років об'єднання угорськомовних територіальних громад із перспективою утворення «угорського» району є одним із дискусійних у рамках децентралізаційних процесів у регіонах України з поліетнічним

Яноші Берегівського району на засіданні Об'єднання прикордонних органів самоврядування, а згодом у липні у м. Берегово на обласній кущовій нараді з питань формування Перспективного плану територій спроможних громад у Закарпатській області йшлося не тільки про створення спроможних ОТГ, але й про контури майбутнього угорськомовного району. В грудні 2015 року представники «КМКС» Партії угорців України та Демократичної партії угорців України озвучили ідею створення в рамках угорськомовних ОТГ єдиного району з центром у м. Берегово [3]. Така позиція була неоднозначно сприйнята в середовищі громадськості та окремих акторів регіонального політикуму, які «в такому сценарії вбачали загрозу ізоляції і сепаратизму» [1, с. 14].

Подібно до зволікання центральної виконавчої влади з повернення «угорського виборчого округу», проблема «угорського анклаву» в рамках децентралізації на Закарпатті виявилися надто політизованою. Водночас представники угорськомовного політикуму справедливо апелювали до прийнятих нормативно-правових актів держави. Зокрема, серед шести пунктів ст. 4 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 року привертає увагу норма, згідно якої рішення щодо добровільного об'єднання територіальних громад приймаються з урахуванням історичних, природних, етнічних, культурних та інших чинників, що впливають на соціально-економічний розвиток ОТГ [2]. У «Методиці формування спроможних територіальних громад», прийнятою Кабінетом Міністрів України 8 квітня 2015 року, також йдеться про врахування «історичних, географічних, соціально-економічних, природних, екологічних, етнічних, культурних особливостей розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць» [6].

Варто зауважити, що в 13-ти районах Закарпатської області загалом нараховується 337 територіальних громад. На кінець січня 2020 року налічувалося 20 створених ОТГ із 60-ти, які

території 1 – 2,5% населення Закарпатської області. З них: по 4 представлені в Ужгородському та Іршавському, по 3 – в Тячівському та Свалявському, 2 – у Мукачівському та Берегівському, по 1 – в Перечинському та Великоберезнянському районах. Фактично процес створення спроможних територіальних громад на Закарпатті тільки розпочався. Зокрема, однією з останніх 24 січня 2020 року створена Берегівська міська ОТГ.

Угорськомовне населення переважає у трьох із 19-ти ОТГ на Закарпатті. Зокрема у *Косоньській сільській ОТГ у Берегівському районі* (входять Косоньська сільська рада (село Косонь), Запсоньська сільська рада (село Запсонь), Попівська сільська рада (села Попово, Гетен, Мале Попово), Рафайнівська сільська рада (село Рафайново), Шомська сільська рада (села Шом і Каштаново); *Берегівській міській ОТГ* (Берегівська міська рад (місто Берегово та село Затишне), Яношівська сільська рада (села Яноші та Балажер), Гатянська сільська рада (села Гать, Чикош-Горонда), сільські ради й відповідно села Геча, Кідьош, Велика Бакта, Бадалово та Галабор) і *Сюртівській сільській ОТГ в Ужгородському районі* (Сюртівська сільська рада (село Сюрте), Великогеєвецька сільська рада (села Великі Геївці, Малі Геївці, Руські Геївці), Галоцька сільська рада (села Галоч, Батфа та Палло), Паладь-Комарівецька сільська рада (села Паладь-Комарівці та Малі Селменці), Тийгласька сільська рада (село Тийглаш), Часлівецька сільська рада (село Часлівці). Крім цього угорськомовне населення проживає у межах *Холмківської сільської ОТГ в Ужгородському районі* (Холмківська сільська рада (села Холмок, Концово, Минай, Розівка), Тарновецька сільська рада (села Тарнівці, Ботфалва, Шишлівці) та Сторожницька сільська рад (село Сторожниця).

Необхідно зазначити, що процес створення спроможних ОТГ на Закарпатті виявився надзвичайно складним. Область останньою в державі прийняла Перспективний план формування ОТГ. Це відбулося тільки 26 вересня 2019 року на пленарному

18 грудня Кабінет міністрів України затвердив Перспективний план формування територій громад Закарпатської області, в якому відсутні три з 60-ти громад: Неліпинська в Свалявському районі, Сюртівська та Холмківська сільські ОТГ в Ужгородському районі. В двох останніх власне й проживає значна кількість угорськомовного населення. Прикметно, що в Холмківській сільській ОТГ 22 грудня 2019 року вже пройшли вибори до керівних органів. Головою обрана багаторічна очільниця громади Тетяна Вачиля, яка разом із головами Сторожницької і Тарновцецької сільських рад відзначилася своєю безкомпромісністю у протистоянні з колишнім головою Закарпатської обласної державної адміністрації Геннадієм Москалем, «який вбачав у децентралізації загрозу сепаратизму та фактично саботував реформу в регіоні» [5, с. 15].

Серед перспективних ОТГ, де переважає угорськомовне населення, варто відзначити *Пийтерфолвівську сільську та Вилоцьку селищну ОТГ на Виноградівщині, Виноградівську міську ОТГ та Чопську міську ОТГ в Ужгородському районі*. Частково угорськомовне населення проживає в межах проєктованої *Королівської селищної ОТГ у Виноградівському районі*. Окремі угорськомовні сільські населені пункти Закарпаття в суміжних районах передбачено об'єднати в рамках новостворених ОТГ. Зокрема, в перспективі має бути сформована *Батівська селищна ОТГ в Березівському районі*, до якої включають переважно угорськомовне село Серне Мукачівського району. До складу *Великодобронської сільської ОТГ в Ужгородському районі* буде включено угорськомовне село Чомонин, що адміністративно також входить до Мукачівського району.

У процесі об'єднання територіальних громад у рамках українсько-угорської етноконтактної зони виявляються ряд суперечностей процесу децентралізації на Закарпатті. За результатами глибинних інтерв'ю, проведених ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення» з лідерами угорськомовних

з одного боку, угорськомовні громади прагнуть до максимального формату об'єднання з угорцями з суміжних сіл («Вони хочуть свою громаду. Ну це венгерські села»; «Ми є угорське населення. І так само вони. Рядом з другого боку уже українське»; «Люди, які проблеми мають, то до нас звертаються. Ми або поможемо, або їдемо з ними до центру. Бо вони не знають по-українськи»; «Та нам желательно було б з угорськими селами») [5, с. 25–26]. До речі, соціологічні моніторинги засвідчили, що представники майже всіх етнічних меншин України констатували негативне ставлення до об'єднання в одну громаду адміністративних одиниць з різним етнічним складом [4, с. 23].

З іншої сторони, респонденти констатують про розігруванням політиками так званої «етнічної карти». Попри те, що представники територіальних громад прагнули до об'єднання, проти цього тривалий час виступали обласні та районні чиновники («Це було пов'язано з нашим губернатором, який просто не дуже хотів. Це ж обласні адміністрації тіряють вплив»; «Нам помішала політика, одним словом. Їх попросив голова райдержадміністрації, щоб не об'єднуватись, і вони послушали його») [5, с. 24]. У іншому ракурсі питання розглядає угорськомовний політикум, який тривалий час лобіює створення окремого адміністративного округу з центром у м. Берегово («... наші угорські політики своє показують. Вони хочуть угорський округ. Там все зв'язано, думаю, що з виборами. Це їхні політичні амбіції») [5, с. 25]. Варто констатувати, що з відставкою Геннадія Москаля процес об'єднання територіальних громад на Закарпатті пришвидшився. Ряд громад, зокрема з угорськомовним населенням, проходять процедуру створення спроможних ОТГ. Поряд із цим угорськомовний політикум краю надалі проектує адміністративний району з центром у м. Берегово, мотивуючи його створення об'єктивними чинниками національно-культурного розвитку меншини.

лізаційної реформи в контексті забезпечення прав угорської етнічної громади України з боку органів державної влади повинна: 1) враховувати принцип добровільності та врахування думки представників автохтонної меншини, яка проживає компактно; 2) у рамках прикордонної та транскордонної співпраці залучати угорські громадські організації до розвитку соціально-економічної інфраструктури територіальних громад; 3) через засоби масової інформації максимально доносити позицію представників територіальних громад, а не речників політичних партій, протидіючи в цьому контексті кризовій ситуації українсько-угорських міждержавних стосунків.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація в Україні: досягнення, надії і побоювання / Український незалежний центр політичних досліджень. 2017. 26 с.
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 20.01.2020).
3. Каздобіна Ю. Питання децентралізації в контексті забезпечення прав національних меншин на прикладі угорської меншини Закарпаття. *УНЦПД*. Дата оновлення: 27.01.2016. URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8:pitannya-decentral-zac-v-konet-kst-zabezpechennya-prav-nac-onalnih-menshin-na-priklad-ugorsko-menshina-zakarpattya&catid=8&lang=ua&Itemid=201 (дата звернення: 23.01.2020).
4. Мустафасва А. Принципи об'єднання територіальних громад у місцях компактного проживання національних меншин в умовах децентралізації як складова частина етнонаціональної політики України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 1 (36). С. 22–30.

- та перспективи / Асоціація сприяння самоорганізації населення. 47 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/505/1.pdf> (дата звернення: 24.01.2020).
6. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF> (дата звернення: 20.01.2020).

ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ БЛИЗЬКОСХІДНОГО РЕГІОНУ

ПАРХОМЧУК А. Д.

аспірант кафедри міжнародної інформації

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Починаючи з 1990-х років в регіоні Близького Сходу відбуваються масштабні геостратегічні трансформації, які сьогодні ввійшли в свою кульмінаційну фазу. Їх характерною ознакою стало залучення до них великої кількості позарегіональних держав, перш за все США, Російської Федерації, КНР, Великобританії, країн ЄС.

Актуальність теми зумовлена необхідністю більш глибокого та предметного дослідження зовнішніх чинників геостратегічної трансформації близькосхідного регіону, що неможливо без врахування політики позарегіональних держав, які на протязі тривалого часу виступали там в якості системоутворюючих елементів міжнародних відносин, значною мірою визначаючи їх розвиток в цьому найбільш гетерогенному регіоні світу, з огляду на його стратегічну, енергетичну, торгово-економічну та культурно-релігійну цінність.

просторв на регіональний рівень зумовлює трансформацію регіональних процесів, а міжрегіональні зв'язки призводять до укрупнення міжнародно-політичних просторів. В процеси, що відбуваються на Близькому Сході, залучаються країни Південної Європи, Південної та Східної Азії. Регіональні трансформації знаходять відображення в формуванні макрорегіону «Великого Близького Сходу», який включає до себе Близький Схід та суміжні регіони. Ключовими в цьому плані виступають фактори регіональної взаємозалежності та становлення регіонального порядку як сукупності механізмів забезпечення регіональної безпеки і врегулювання регіональних конфліктів. Це призводить до якісних змін у близькосхідному регіональному просторі, до відтворення власної колективної ідентичності, що забезпечує їх цілісне сприйняття позарегіональними державами і відповідну потребу вибудовувати політику стосовно консолідованого простору.

Метою дослідження є визначення впливу зовнішніх факторів на основні тенденції геополітичної трансформації Близькосхідної регіональної системи.

Історично для міжнародних відносин було характерним домінування вертикального типу організації простору, найвищою фазою якого став європоцентричний світ, коли малі та середні країни організовувалися навколо нечисленної групи великих держав, які контролювали через вертикальні зв'язки решту держав у Європі та свої великі колоніальні імперії. Історія питання окреслення меж регіону свідчить, що поняття «Близький» та «Середній» Схід були європоцентричними і не враховували власне внутрішні регіональні процеси. Саме так ці питання розглядаються в працях П. Білджина [1], Р. Девідсона [2], М.Р. Джалілі та Т. Келнера [3], С. Коппеса [4], Дж. Шарпа [5] та ін. Для повноцінного розуміння особливостей сучасного етапу розвитку регіону авторами використані праці М. Лінча [6], Г. Кіссінджера [7], Ф. Холлідея [8] та П. Кокберна [9]. Однак